

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ**

**УКРАЇНСЬКИЙ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ІМЕНІ Г.Ф. КВІТКИ-ОСНОВ'ЯНЕНКА**

ФІЛОЛОГІЯ ХХІ СТОЛІТТЯ

**Збірник наукових праць
студентства й наукової молоді**

Харків – 2020

УДК: 881 + 883 + 882 + 882 + 808
Ф 56

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
Протокол № 6 від 20. 10. 2020 року

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Голобородько Костянтин Юрійович – доктор філологічних наук, професор, декан українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка;

Маленко Олена Олегівна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри українознавства та лінгводидактики;

Мельников Ростислав Володимирович – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української літератури та журналістики імені професора Леоніда Ушкалова;

Щербакова Наталія Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови;

Лебеденко Юлія Миколаївна – кандидат філологічних наук, доцент, координатор з наукової роботи українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка;

Сергієнко Катерина – голова студентського наукового товариства українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка.

Автори публікацій несуть відповідальність за достовірність фактичних даних, чіткість викладу тексту, цитування, а також мовно-стилістичний рівень написання матеріалів.

Філологія ХХІ століття : Збірник наукових праць студентства й наукової молоді [редкол.: К. Ю. Голобородько (голов. ред) та ін.]. – Харків: ХНПУ імені Г.С.Сковороди, 2020. – 72 с.

громадські організації, виробничі установи, а також крамниці, кондитерські, кінотеатри, творчі вечірки, які символізують матеріальні та духовні вигоди міста. Урбанізаційна проблема самотності й беззахисності людини, особливо сільської, у місті – одна з ключових у творчості прозаїка. Більшість його героїв – люди, які опинилися між містом і селом: відірвавшись від сільського середовища, вони так і не змогли повністю прижитися в міському.

Література

1. Лавріненко Ю. Валеріян Підмогильний // Дивослово. 2001. № 2. С. 9-10.
2. Малинкін А. Н. Ресентимент // Культурологія. Енциклопедія / [под ред. С. Я Левит] : У 2 т. М. : РОССПЭН, 2007. Т. 2. 1184 с.
3. Мовчан Р. Український модернізм 1920-х: портрет в історичному інтер'єрі / Р. Мовчан. К.: В. д: Стилос, 2008. 541 с.
4. Підмогильний В. Місто : [роман]. К. : Молодь, 1989. 445 с.

УДК 821.161.2

Верман Максим Олександрович
Харків, ХНПУ імені Г. С. Сковороди
Наук. кер.: к. філол. н., доц. Р. В. Мельників

ПРОБЛЕМАТИКА ТВОРУ ОЛЕСЯ БЕРДНИКА «ЗОРЯНИЙ КОСАР»

Актуальність дослідження. Творчість українського письменника фантаста Олесь Бердник є досить незвичною як цілком для жанру, так і для іншої української літератури ХХ століття. Створення автором нових образів, нетипових для літератури радянської епохи, виявляє продуктивне підґрунтя для аналізу недостатньо вивченого твору О. Бердника «Зоряний корсар».

Мета дослідження полягає в розкритті проблематики твору О. Бердника «Зоряний корсар» через архетипний і текстуальний аналіз основних образів.

Сутність дослідження. Вагоме місце серед українських письменників фантастів посідає Олесь Бердник, творчість якого насичена національними, філософськими і релігійно-езотеричними мотивами. Його найвідоміший роман «Зоряний корсар» був виданий у 1971 році, у ньому порушувались актуальні для тогочасного суспільства проблеми, які радянський режим намагався приховати. Тому провідні радянські літературознавці розкритикували твір, звинувачуючи авторів «космічному націоналізмі» і «хохломанії в космосі». Дія твору відбувається у двох паралельних світах — не можна стверджувати, що це майбутнє і минуле, бо два світи існують одночасно, і автор відносить їх до одного універсуму. *«Академік Наан, естонець, вважає, що поруч з нами існує безліч світів.*

Вони для нас невідчутні, незримі, але ж вони є. Там вирує своє життя, свої конфлікти й трагедії. Можже, цей сон — відгомін тих подій? І взагалі — багато людських снів, які не схожі на земну реальність. — Чарівна гіпотеза, — прошепотіла Галя. — Я б хотіла, щоб вона була реальністю. Але ваш сон... Ви там відчували себе криміналістом. Цікаво, все-таки є якась спорідненість. А я... Мене ви там пам'ятали?— Ви — це Гроловиця, — тихо сказав Григір»[1, 183].

Головний герой—Григір Бова, який живе у роки ХХ ст., є образом Меркурія з умовного майбутнього, і Галя, яка є образом Гроловиці у тому ж паралельному світі, майбутньому, що й Меркурій. Це сюжет в сюжеті, який розвивається спірально. І на перше місце в цьому сюжеті ставиться боротьба з тоталітарним режимом. Загалом О. Бердник порушує багато проблем, які є актуальними і зараз, але ми виділили тринайголовніші.

Проблема істинності любові постає у творі чи не найчастіше, бо в романі і загалом у творчості автора — це найголовніше мірило людяності й моральності. Любов у романі ми вважаємо основною ціллю та рушійною силою для внутрішніх змін героїв. *«Любов не повинна годувати потвор, що жадають насичення. Любов прагне творити світи казки і вічного подвигу!»* [1, 101].

Друга проблема — це проблема неможливості обирати і мати свободи: духовну і фізичну. У творі йдеться і про свободу свідомості, і свободу думки, і загалом свободу індивіда. *«Хіба свобода — анархія? Ви вивчали історію минулих епох і знаєте, до чого приводили стихійні вибухи неконтрольованої енергії! — До оновлення світу, — радісно вигукнула Рона-Тигриця. — В такі періоди з'являлися героїчні натури! — І гинули мільйони, — заперечив Меркурій. — Наставав хаос... — Краще хаос, ніж ваш порядок! — озвався Орлине Крило. — Але ж хаос — не свобода! — іронічно зауважив Меркурій. — А ви ж прагнете до свободи? — А що ж тоді свобода? — В тон йому запитала Тигриця»*[1, 157-158]. Ми вбачаємо у цьому фрагменталюзію на цитату з роману-антиутопії Дж.Орвелла«1984». *«Війна — це мир, свобода — це рабство, незнання — сила».*

Третя проблема — це неосяжність часу. Загалом архетип часу своїми коренями сягає ще в дохристиянські часи. Цей архетип — демонстрація зв'язку поколінь, архетип єднання, нерозривність культури предків з культурою нащадків. Це позачасова ретрансляція історії, культури, духовності, пластів народної свідомості в її співвідношенні з реальністю. В контексті роману ми вбачаємо в архетипі часу те відчуття спорідненості предків і нащадків, нерозривну єдність усіх людей як частини одного великого організму. Із цього ще можна виділити такий важливий архетип — архетип «Великої Матері», який, як вважається, виник під впливом магічної причетності людини до землі. Символ землі в українському менталітеті відповідає аграрним началам української цивілізації, обрядово-календарним циклам життя. Вважалось, що земля зберігає і передає

українцям силу і славу предків. Цьому відповідають також і загальновідомі легенди про створення людини з глини [2, 20]. І цей архетип також наявний у романі О. Бердника— Велика Матір — це одне з ключових, центральних понять універсуму роману на рівні з любов'ю.

Висновки. Зробивши архетипний і текстуальний аналіз основних проблем роману «Зоряний корсар», ми з'ясували, що цей твір є продуктивним матеріалом для подальшого вивчення, аби актуалізувати й популяризувати творчість Олесея Бердника. Адже тематика й проблематика як його творчості загалом, так і його роману «Зоряний корсар» є зараз актуальною.

Література

1. Бердник О. Зоряний Корсар: Фантастичний роман. – К.: Радянський письменник, 1971. – 376 с. **2. Лебединцева Н. М.** Українська поетична свідомість кінця ХХ ст.: трансформація архетипу Великої Матері : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01; Нац. акад. наук України, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка. – Київ, 2003. – 24 с.

УДК 84'61

Дрожжина Катерина Василівна
Харків, ХНПУ імені Г. С. Сковороди
Наук. кер.: к. філол. н., доц. Р.В. Мельників

ОБРАЗ «МАЛЕНЬКОЇ ЛЮДИНИ» У ТВОРІ СЕРГІЯ ЖАДАНА «ІНТЕРНАТ»

*«Ми ж тут усі, якщо подумати,
як в інтернаті живемо.
Кинуті всіма.»*

Мета дослідження –розглянути трансформації «маленької людини» під тиском воєнних обставин на прикладіголовного героя романуСергія Жадана «Інтернат».

Людина без амбіцій, людина без цілей, просто «Ното» та майже «Sapiens», зовсім не новий вид українця звичайного, що просто живе, або «виживає», і нічого більше, бо навіщо ж більше? Адекватне мислення – майже відсутнє, рівень відповідальності – дорівнює нулю, комунікабельність – дуже слабка. Саме таким «типом» постає у романі головний герой Паша, що працює вчителем української мови та літератури десь на Донбасі.

Паша постійно відчуває на собі тягар відповідальності: «... це ж відповідальність, це ж яка відповідальність – вести в темряві маловідомих людей у незрозумілому напрямку. Паша до того не звик. Він навіть за свій клас не відповідав, звикписувати все на дитячу ініціативу